Madártani kisenciklopédia

képernyő

„A siketfajd a párzás időszakában, az ún. dürgési időben valódi, anatómiai siketségben szenved. Az állatnak ismétlődő szájtátogatásai miatt a sok erőlködéstől a fejébe száll a vére, s ez a vértolulás ideiglenesen elzárja a hallójáratát. Ugyanakkor függőlegesen magasba nyújtva a nyakát, alig veszi észre, mi történik körülötte."

Akár hiszik, akár nem: fenti idézet nem ornitológiai szakkönyvből való. Hanem a rádióújságból, nevezetesen *Jánosi Antal* dramaturg tollából. Előzetesként egy tévéjátéknak, amelyet csütörtökön este láthattunk. S amelyet *Viktor Rozov* írt, címe pedig *A siketfajd fészke* volt.

Őszintén szólva, nehéz erről az alkotásról a tárgyilagos elemzés hangnemében írni. Nehéz, ugyanis revelációként hatott, s a heuréka-újjongások — „ez az!", „na, végre!", „szenzációs" — saina, kezdetben józserével elkerülhetetlenek e kegyetlennül szókimondó, őszinte, kitűnő darab utolsó képsorai után. A siketfajd-metafóra alanya, Szudakov ugyanis olyan közép-kelet-európai alaptípus, aki a már idézett madártani jellemzőkön felül igencsak ismerős vonásokkal rendelkezik. Ő a jó elvtárs: magas beosztásban, hatszobás szuperlakásban, külügyi (avagy gazdasági, kulturális, belügyi) munkakörben. Ő az, aki mindent elintéz(het), és akinek „szent családjában" a csillogó felszín, az emberek nagy tömegeihez képest kiváltságos életvitel fényesre sikált apparátus-kitüntetései alatt borzalmas dolgok feszülnek: karrierista vő, szenvedő, becsapott, a tisztességhez mániákus erővel ragaszkodó újságíró-feleség, felesleges mindenbe belefáradt, öregedő repi-nej és elidegenedett, lázadó, a jövő távoli reménysugaraival (talán-talán) egyedül rendelkező kamaszfiú. (Természetesen külön szobával). Szudakovék helyzete, a siketfajd-fészek az Elbától keletre pontosan ily módon található meg, gyaníthatóan elég nagy számban. A szocializmus fejlődési ellentmondásainak olyan eleven példázataként, amit felmutatni legelemibb kötelessége minden tisztességes, tisztán látó művésznek. Viktor Rozovra is áll, amit a kamaszfiú, Prov a Moszkva folyó partján sétálva mond barátnőjének: „azt akarom, hogy a házunk tiszta legyen... most már mintha tisztábban látnék."

Nemere László rendező több legyet ütött egycsapásra: a tévénézők millióit karácsonyi előzetesként ritkán látható tartalmas élménnyel megajándékozván, egyszerre adaptált kitűnően egy kitűnő művet és egyben lehetőséget adott néhány fiatal, tehetséges színésznek *(Radnai György, Farkas Bálint, Görbe Nóra)* bizonyítani talentumát, és végül, de nem utolsósorban, az eredeti moszkvai felvételek közé ügyes dramaturgiai fogással „élőben" illesztette a tévéjáték szereplőit. Utóbbi megoldás kettős hatást ért el: egyszerre volt érzékelhető a darab szovjetunióbeli aktualitása és valóságtartalma, ugyanakkor a műtermi felvételek segítségével (no meg a mű egészének érzékeny „kezelésével") a közép-kelet-európai egyetemesség igénye is érvényesülhetett.

A siketfajd fészkében tehát változatos madárfajták élnek; lehetne beszélni dögkeselyűről, verébről, fiatal sasról és kakukkfiókáról is, Viktor Rozov madártani kisenciklopédiája pontos, megbízható és főleg — nagyon-nagyon igaz. A siketfajdoknak Rozov hallókészüléket vett, sőt még jól bele is kiabált. Köszönet érte.

Domonkos László

A montmartre-i ibolya

Operettbemutató a Zenés színházban

Nem dicsekvésből mondom, de a szegedi színházi bemutatók „nézettségi indexe" nálam száz százalék. (Ennek több oka van, az első, hogy ez a foglalkozásom — s ilyenkor, ugyebár, egyéb okok fölsorolása szükségtelennek látszik.) Am a színháznak az a célja, hogy a saját „nézettségi indexe" legyen száz százalék, ezen felül is, hogy a „tetszési indexe" minél magasabb, amitől azért arrébb vagyunk még. A vasárnapi operettbemutató után örömmel jelenthetem viszont, közeledünk. Örömömben csöppnyi üröm, ugyanezzel a hírrel lelkendezhetnénk valamennyi operettről jövet, függetlenül attól, maga az előadás saját művészi esélyein belül mit is ér — de hát ezúttal nem annyira az elszalasztott lehetőségeken kell füstölögni végre, hanem a megtalált eszközök okán tapsolni. S reménykedni, csakcsak fölismerik ennek a változatlanul népszerű színházi műfajnak *friss* szervírozási módszereit Szegeden is.

Hernádi Oszkár felvétele

Török Vera (Ninon) és Jankovits József vendégművész (Raoul) a vasárnapi premieren

A corpus delicti, amely e fölismerésre utal, *Kálmán Imre* 46 esztendős operettje, *A montmartre-i ibolya* (névelővel, kis emmel, kötőjellel, nem pedig torzonborz helytelenírással, amivel plakátolják, hirdetik mindenfelé). S távolról sem azért, mintha hivalkodóan nagy mű lenne, ellenkezőleg. A Kálmán-darabok tolongásában is hátrébb szorítia a *Csárdáskirálynő*, a *Marica grófnő*, a *Cirkuszhercegnő*, A *bajadér*, nincs annyi népszerű száma, fülbemászó dallama, ami mégis csak perdöntő az operetteknél, mivel fülbemászni a szálábú is tud. A Karambolettát leszámítva mindössze a *Ma Önről álmodtam megint* kezdetű, az is „kötelező betét", jóllehet a vasárnapi bemutatón például akadt néző, aki egyenesen külföldről utazott ide azért, hogy *Jankovits József* elénekelje — a feleségének. De talán jobb így, ha egy rendező kezét nem köti gúzsba a konvenció. Jobb, ha annak a rendezőnek ötletei vannak persze. A fiatal *Halasi Imrének* pedig vannak — látszott már a magasabb súlycsoportú *Calandrián*, odaát a Kisszínházban. Érdekes! itt pedig maga a sztori kínál ötletet, operettpremier az operettpremieren, Rácz Tibor, mint darabbeli szerző ragadja el a pálcát *ifj. Nagy Imrétől*, odakacsázik az orchester közepére, s beugrásképpen vezényelni kezd. Mozdulatai ismerősek. Rossznyelvek szerint bizonyságául, megvannak a muzsikusok dirigens nélkül is.

Mit hoz a Jézuska karácsonyra: abban a pillanatban, hogy unásig ismert operetthelyzeteket a színpadon is kitalálnak, tudnak bánni azokkal, újra föltalálnak, egyszeriben életre kelnek az ásatag klisék, villámokat szórnak a poros szóviccek, sistereg az előadás. (Egyetlen szóviccet szabadjon ideörökíteni csupán. A hálás utókornak, hátha unokáink már unni fogják, perdöntőnek akár, hogy mindezen fajták dacára élvezetes az előadás. „Féri leszek, Nősi halott"... haha.)

Tessenek nekem elengedni holmi részletező műelemzést, szokásos színlapkritikát: utcán a névsor, mindenkinek dicséret jár (közeleg a szenteste, bűnbocsánat nélkül miért pont mi maradnánk). Hanem mielőtt tetéznénk jogos rosszallásukat — lám, az operett nemcsak a múzsák neveletlen gyermeke, a kritikának is az —, valamiről külön szót ejtenénk. Legutóbb a *Maya* kapcsán Rudi köré rajzoltunk tömjénfüstfelhőt — most a változatosság kedvéért Florimond kapná a glóriát. Elhanyagolható részletkörülmény; azt is, ezt is, ugyanaz a színész, *Rácz Tibor* játssza. S miután az operettek születési rendellenessége a harmadik felvonások megíratlansága,

N. I.

Valamennyien áttérünk az 5+2-re

Hogyan, milyen szervezéssel, programokkal? — kérdeztük a megyei koordinációs bizottság elnökétől

Mint ismeretes; a kormány nemrégiben áttekintette az ötnapos munkahét bevezetésével kapcsolatos tapasztalatokat. Megállapította: az áttérés időarányos feladatait zökkenőmentesen megoldották. Jövő év január 1-től 3 millióan térnek át az ötnapos munkahétre országosan. Megyénkben hogyan sikerült elvégezni az eddigi teendőket? — kérdeztük dr. Csányi Mátyástól, az intézkedéseket koordináló megyei tanácsi bizottság vezetőjétől.

— Tíz vállalatnál sikerült bevezetni 1981. folyamán az 5 napos munkahetet. Néhány főbb adat erről: 20 ezer dolgozót érintett ez, az iparban foglalkoztatottak 24, és a közlekedés munkavállalóinak 31 százalékát. Az áttérési programokat megalapozottan készítették elő, szakszervezeti testületi ülésen megvitatták és a dolgozók ésszerű véleményét, javaslatait figyelembe vették. A pártszervek, a szakszervezetek aktívan közreműködtek ezek elkészítésében, és az ötnapos munkahét politikai jelentőségének tudatosításában. A legtöbb vállalatnál szeptember végén értékelték az áttérés utáni tapasztalatokat. A heti törvényes munkaidőt a vállalatok 42 órában állapították meg. A KSZV és a szegedi gumigyár 40 órában. Úgy ítéljük meg, hogy óvatosságból nem tértek át azonnal a 40 órára, noha lehetőségük lett volna. A munkaidő beosztását eltérően állapították meg. Legtöbb helyen a napi munkaidő meghosszabbítását alkalmazták. A kábelgyár átfedéses műszakbeosztást, a textilművek minden 4., illetve 6. szombaton műszakot szervezett. A gumigyár és a Volán 10. sz. Vállalata keddi napokon nyújtott műszakot állítottak be. A dolgozók egy része ezt fárasztónak tartja, ezért foglalkoznak ennek módosításával.

— Másfél hét múlva csaknem általánossá válik a rövidebb munkahét. Jól felkészültünk mi erre?

— Több munkahely késve kezdett hozzá az áttérési program elkészítéséhez, ez persze legfeljebb az egyeztetést nehezítette, reméljük a megvalósításhoz való viszonyuk ennél sokkal jobb lesz. Január 1-től — illetve 2-től a HÓDIKÖT, 3-tól a HÓDGÉP és 4-től a téglaipari vállalat — 152 ezer 300-an, a megye összes foglalkoztatottjainak 73,2 százaléka 5 napos munkahétben dolgozik.

— Mi olvasható ki a rövidebb munkahét megszervezésének programjaiból?

— A munkaidőt általában 42 órában állapították meg. Míg 18 vállalatnál, ahol 5100-an dolgoznak, 40-ben. Ez kevés, a több műszakban dolgozóknak mindössze 18 százaléka. A legtöbb vállalat fokozatosan akar a 42-ről a 40-re átállni, feltehetően akkor, ha biztonsággal kiszámítható: a munkateljesítmények nem csökkennek. A dolgozók 47 százaléka a munkaidő megszakításával, 53 százaléka a műszak elején vagy végén veheti igénybe az étkezési időt. (Ugyanis: ez nem számítható be a munkaidőbe, mint korábban!) A tervek szerint a dolgozók 65 százalékának nem kell szombaton dolgoznia, 8 százalékuk hétfőn (kereskedelem, egészségügy, szolgáltatás) és 27 százalékuk a hét más napján, váltakozva kapja meg a heti második szabadnapját, mivel szombaton dolgoznia kell. A szabadnapok összevont kiadását csak speciális munkakörökben (sütőüzem, vízmű) tervezik. Az ötnapos munkahét januári bevezetése után — 1980. évhez viszonyítva — 11,5 millió órával — 3,3 százalékkal — csökken az összes munkaidőalap. A kiesés pótlására, a korábbi teljesítmények megtartására 46 százalékos arányban a teljesítményeket növelik, 41 százalékban műszaki és szervezési intézkedéseket tesznek, illetve a munkafegyelem javítását 13 százaléknyi mértékben veszik számításba.

— Legtöbb embert foglalkoztatja a kérdés: folyamatos lesz-e az egészségügyi ellátás, szombaton a kereskedelem és a szolgáltatás, a művelődésügy miként tudja kielégíteni a jogos igényeket?

— A felkészülési programok ismeretében nyugodtan mondhatom: az eddigi színvonal megtartására törekszenek, az igények, melyek előre csak becsülhetőek, jó kielégítésére. A kereskedelemben az új nyitvatartási rend január 4-én lép érvénybe. Szombaton az áruházak, iparcikkboltok 13, az élelmiszerboltok többsége 14, míg a városokban 16, illetve 17 óráig nyitva tartó üzletek is lesznek. A vasárnap és ünnepnapokon tejet és kenyeret árusító boltok száma 60-ról 77-re bővül a városokban, s 12 községi üzletben is árusítják majd e két alapvető élelmiszert. A vendéglátó üzletek nyitvatartásában nincsenek lényeges változások, a piacokat is az eddigiekhez hasonlóan tartják meg. Az egészségügyben — mint erről hírt adott a lap — folyamatos lesz az ellátás, s a gyógyszertárak nyitvatartása is ehhez igazodik. Szegeden 3, a többi városban 1—1 bölcsőde szombaton is fogadja a kicsinyeket. Az elmúlt ősztől kezdve 12 általános és 4 középfokú oktatási intézményben — kísérletképpen — már nincs tanítás szombatokon. Az óvodákban, az eddigi kéthetenkénti szabad szombatokon összevonták a csoportokat, s ez bevált. Jövőre ez a gyakorlat folytatódik. Eddigi rossz tapasztalat: szombaton a 12 órás nyitvatartási idő után sem ment el minden szülő a gyerekéért.

— A koordináló megyei bizottságnak mi volt a legfőbb teendője?

— Ami a nevében is benne van: a különböző területek sajátos igényeit, lehetőségeit a többihez igazítani. A cél pedig: hogy ne legyen fennakadás. Mindenki úgy fogja fel, hogy az 5 nap munka 2 nap pihenő, még ha az nem is esik mindig szombat-vasárnapra, nagy társadalmi vívmány. Igyekeztünk minden feszültséget kiszűrni, semlegesíteni, de előre nem látható minden. Például valóban hány óvoda nyitvatartására lesz szükség vagy: kell-e ennyi üzletet nyitva tartani, netán több kell? Vagyis: a szolgáltatásban, az intézmények működtetésében rugalmas alkalmazkodás hívei vagyunk. Ne rontsa semmi merev, bürokratikus intézkedés vagy gyakorlat a jó közérzetet. Reméljük, így lesz — fejezte be válaszait dr Csányi Mátyás, a megyei tanács vb munkaügyi osztályának vezetője.

B. Gy. Gy.

Rádiófigyelő

Jourdain és a lovagok

Bizonyos Jourdain úr esete jutott eszembe a minapi a rádió mellett ülvén, Jourdain úré, aki azt hitte, hogy prózában beszél. Csak hát próza és próza között adódhatik némi különbség. Ahol *Milne, Mark Twain, Heltai Jenő* és *Karinthy Frigyes* mondja prózában a magáét, veszélyes dolog az újságírónak a maga prózáját elővezetni; különösen akkor veszélyes ez, ha a műsorvezető egyenrangúnak akar mutatkozni a klasszikusokkal.

Dénes Gábornak ez, csak ez nem sikerült. Maga az összeállítás pergő volt, szellemes volt, jól illettek hozzá a kiválasztott zeneszámok, s kitettek magukért a színészek is; különösen *Csákányi László* és *Horváth Gyula* tetszett Bence és Balambér lovagok hálás szerepében.

A puszta emberi hang ugyanis sok esetben több, mintha színpadi látvány is párosulna hozzá: alkalmasabb a képzelet felgyújtására, s lovagokról lévén szó, ez mindenképpen szerencsés konstelláció.

Mindent összevéve — ezt lovagiasan be kell ismernem — kellemesen szórakoztam a rádió mellett, miközben azon töprenkedtem, hogy vajon miért főidőben sugároz irodalmi magazint a Petőfi adó. (A tévében *Ken Hughes* filmje ment.) Talán a délután alkalmasabb időpont volna, és valamelyik hétköznapon inkább. Többen hallgathatnák a *Sokfélét*, s tanulhatnának szórakozva.

P. F.

Huszonöt éves az Esti Hírlap

Negyedszázaddal ezelőtt jelent meg az Esti Hírlap —, alig több mint két héttel az MSZMP ideiglenes Központi Bizottságának ülése után, a kibontakozó politikai konszolidáció jeleként és eszközeként. Programját jól jellemezte az első szám első oldalán az olvasót üdvözlő cikk néhány sora: „E napon, a békés ünnepek előtt, az Esti Hírlap kibontja zászlaját. Új és szívünk szerint friss újsággal szeretnénk jelentkezni, hogy a súlyos aléltság után éledező élet hűséges tükre legyen..."

A szándék azóta sem változott. Az Esti Hírlap mindennap gyors információra, pontos tájékoztatásra, az ország-világ történéseinek hű tükrözésére törekszik, nevében őrizve a célt: olyan lap, amelyben rangja van a hírnek. Születésétől kezdve vállalta, hogy Budapestről a budapestiekhez, mi több: az országhoz szóljon.

A ma már 260 ezer példányban megjelenő újság eljut hazánk valamennyi városába. Negyedszázados jubileumán a következetesen vállalt elkötelezettség iránti tiszteletből köszöntjük az Esti Hírlapot, s minden munkatársát.

Tanulás, munkára fölkészülés

Intézkedési terv elfogadásával vasárnap befejeződött a Kertészeti Egyetemen az egyetemi és főiskolai fiatalok országos ifjúsági parlamentje. A tanácskozáson — amelyen részt vett és felszólalt Óvári Miklós, az MSZMP PB tagja, a Központi Bizottság titkára — összefoglalták a hat szekcióülés legfontosabb észrevételeit, javaslatait. A parlament vitáinak középpontjában a fiatalok legfontosabb feladata: a tanulás, a munkára felkészülés állt.